

POPOVNIK.

List za šoló in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na očno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Ljudska šola pred sodbo javnega mnenja. — Naravnoslovne črtice. — Leopold Volkmer. — Književna poročila. — Vprašanja. — Anton Stubeč. — Dopisi in Potočnik †. — Novice in razne stvari. — Inserati.

Ljudska šola pred sodbo javnega mnenja.

Odveč bi bilo, povdarjati ogromni domašaj, ki ga na vse vrste ljudske družbe in življenja vrši oni veliki sodnik, ki ga v navadnem življenju imenujemo „javno mnenje.“ Dosti je, da se vsak ozre samo na tek svojega življenja, in priznal bo, koliko ta sodba zasega v naša dela, kakó se mu tudi nehoté udajamo in pokorimo. In kedo bi se tudi otel temu neizprosljivemu, pa stoglavnemu sodniku, ki si prisvaja pravo nad vsem in kateremu ne ubegne nobeden. In da mu vteči ne zamore, to nam kaže zgodovina svetá, kjer vidimo, kako pred tem vsemogočnim sodnikom prečesto polagajo orožje največji umetniki in značaji vseh vekov. Drugo je vprašanje, je li namreč osoda javnega mnenja vedno absolutno moralne vrednosti? Ako vzamemo na um, da je javno mnenje časomični nazor jedne generacije, da prisposodbljajoči raznolike te nazore prečesto naletimo na povsem nasprotno nazore javnega mnenja razne dobe, tak smemo trditi, da sodniki javnega mnenja ne zamorejo biti vedno merilo človeškega dela. Duh časa se spreminja, toda zakoni človeškega posla so stalno in nepremeljivo vpisani v zavest človeškega duha. Vsled tega pak baš ni v pozabljivost utonil nobeden svetovni veleum, nobena za človeštvo koristna in dostojna ustanova; naj bi jih javno mnenje bilo tudi kaki čas odvrгло, one so se zopet pokazale, ter si utrle pot, ker jim njih povstanek jamči trajnost in nepremagljivost.

Nemara poreče kedó: kakó bi imelo to modrovanje posel z ljudsko šolo? Na to je lehak odgovor. Poglejmo zgodovino pedagogije, pa bodemo videli, kako je ljudska šola skozi stoletja bila pasterka javnega mnenja, kako je njen glas ostajal glas vpijočega in kako je ljudska šola postala dandanes mila gojiteljca izobraženih narodov in kolika pazljivost se njej je posvečevati začela. Danes je ljudska šola znameniti predmet zanimanja javnega mnenja, makar so tudi pri raznih narodih ta mnenja ponekje raznolična, pa kakor je ona znamenit predmet razsodbe javnega mnenja, tako je tudi javno mnenje upljivni faktor za ljudsko šolo, na katerega se često ozirati mora.

Mi hočemo se sedaj zdržati občega in imeti pred očmi samo našo ljudsko šolo in sodbo javnega mnenja o njej.

I. Ako tudi ne zamoremo reči, da je ljudska šola pri nas vže tako mili gojenec javnega mnenja, kakor pri nekih drugih narodih, moramo vendar sé zadovoljnostjo trditi, da se ji tudi pri nas začenja posvečevati pozornost, ki ji po nje znamenitosti pripada. Tudi gotovo ne znamo, bi li se dandanes še izobražen človek našel, ki bi ljudskeji šoli odrekal oni veliki vpljiv, ki ga ona v narodnem življenju vrši. In kakor se mora vedno računati z onim, kar v istini obstoji, tako se nam je tudi ogledavati na ono sodbo javnega mnenja, ki ga ono izreče o našej ljudskeji šoli, kakoršna se je še pred nedavnim pri nas ustrojila in kakoršna še dandanes obstoji. Mari treba mnogo naporov, da sprevidimo izjave javnega mnenja? Gotovo ne, ker zadostuje, da spremljamo izjave naših javnih glasil v tem obziru, da pomislimo malo o nazorih, ki jih hočemo često v društvenem življenju čuti o ljudskeji šoli; pak ima zadostno materijala, iz katerega si bodemo zamogli vstvariti sodbo javnega mnenja. — Ako je treba komu, tako je treba nam učiteljem spremljati to javno mnenje, ter se zamišljati v njegove izjave, ker samo tako bomo zamogli uvažiti ono, kar je opravičeno, ter odbiti ono, kar je neopravičeno. — Ne zamorem zamočlati eno okolščino, poprej nego si predočim izreke javnega mnenja o naši ljudski šoli.

Pri nas ni javnega zavoda, o kojega bi se vsakdo — da nemara baš vsakdo — tako rad spetaknil, kakor ravno o ljudsko šolo. To je resnica nam vže zadostno poznana, pa je vendar, ako jo bližje opazujemo, čudovita. Čudovit je način, kakó se to godi. Ne spuščajo se mnogi ti nepoklicanci v kakšno meritorno ocenjevanje naloge in dela ljudske šole — čemu, to ni potrebno, ko se o njej govori — ampak tu se na lahko roko, često tako mimogredé, nabacujejo kratke obsodbe in ugovori in to s tako sigurnostje, da bi nevesč človek moral misliti: to je neovrgljiva istina. In to tem bolj, ker so taki izreki pogostokrat podprti s kakšno avtoritetó — a nikdar s pedagogično!

Pa preidimo na stvar samo, da vidimo v čem obstoji bitnost obsodbe javnega mnenja v našej ljudskeji šoli. Evo: V tem ko se z ene strani rada priznava velika naloga ljudskeji šoli, da celó precenjuje od nekaterih njena kulturna misija, se čudo, z ene in iste strani odbijajo in obsojajo sredstva, ki jih je ljudska šola sprejela, da svojo nalogo doseže.

Predočimo si tukaj dva momenta, pa bomo imeli esencijo vseh ugovorov in obsodb, kar jih naše javno mnenje izreče o ljudskeji šoli.

Preglejmo malo ti dve točki. Ni namen tem vrstam, da zopet razglabamo svrhu ljudske šole, marveč se hočemo držati javnega mnenja o njeneji nalogi. Kaj zahteva ono od ljudske šole? Gotovo, ne dolžujmo, recimo odkrito: Mnogo, često tudi premnogo. Mar to nismo vže dostikrat iskusili? Li ne čujemo, kako se njej često pripisujejo marsikatera v narodu se pojavivša zlá, kako se zopet drugim nedostatkom v njej naprej prití hoče? To bi nas moralo veseliti, ker je to baje znak zaupanja, ki se v nas stavlja, in nas istinito tudi nekako veseli, a ta radost mora izginoti, ko se ta zaupljivost razkadi v nič baš takrat, ko bi ga s činom pokazati trebalo, t. j. ko nastane govor o onem, kar je ljudskeji šoli treba? Tedaj imamo žalostni pomisliti, da so vsi oni krasni izreki o ljudskeji šoli bili zgolj puste fraze, krasne toda prazne besede, v katere ni sam resnobno veroval oni, ki jih je izustil. Pa skoro smo krenili s pota, ki smo si ga določili, preidimo torej zopet k zadači ljudske šole. (Dalje sledi.)

Naravoslovne črtice.

XI.

Razširjanje zvoka in njegova hitrost v zraku.

Omenili smo uže, da tresaji zvonečih teles prehajajo v zrak, in da samo tedaj začutimo zvok, ko pridejo ti tresaji do našega ušesa. Prožen zrak obdaja namreč zemljo tako, da ona ravno tako v zračnem morju plava, kakor riba v vodi. Tega zračnega morja mi sicer ne vidimo, da pa je, o tem se prepričamo, ako z roko mahamo, ali ako tečemo, ali pa, ako se pomoti jegovo ravnotežje, in tako ono silno gibanje zračnega morja povzročuje, katero mi imenujemo veter. Da je zrak ono sredstvo, s katerim se zvok prenaša, se lahko prepričamo. Obesimo zvonec v stekleno krogldjo, in izsesajmo ali izčrepajmo s pomočjo zračne sesalke zrak iz krogldje, tedaj ne čujemo glasa zvoneca, ako krogldjo tresemo. Vidimo sicer, da batič ob zvoncev rob udarja, ali glasa vendar ne slišimo. Ako pa spustimo zrak v krogldjo, tedaj čujemo tudi glas zvoneca. Zrak je toraj tisto sredstvo, po katerem prihaja našemu ušesu zvok. To pa ni tako, kakor da oni zrak, katerega se je zvoneče telo dotikalo, v naše uho pride, ampak tresaji zvonečega telesa prehajajo v zrak in se v njem širijo od delca do delca valovito dalje, dokler ne pridejo v naše uho.

Najnavadnejše sredstvo za razširjanje zvoka je sicer zrak, ali zvok ne razširjuje se samo v zračnih, ampak v vseh prožnih trdih in tekočih telesih. Tako na primer človek, potonovši se v vodo, čuje šum, pok itd. z brega tudi v vodi, in človek na bregu stoječ čuje, ako oni v vodi zvoni ali udarja s kamnom na kamen. Da se tresaji zraka priobčujejo tudi vodi, prepričamo se, ako kraj mirne vode bobnamo ali trobimo. Na površini mirne vode začnejo se namreč stvarjati krogi, kakor da bi deževalo, in sicer zato, ker voda tresaje zraka sprejema in vsled tega trepeče. Ko tako voda zatrepče, razširjajo se tresaji v vodi neoslabljeno dalje, ker v velikej globočini sliši se zvok ravno tako kakor nekatere decimetre pod površino. Da se zvok v vodi razširja, nam potrjuje tudi to, da imajo ribe slušne organe (slušila), in da tudi one šum z brega čujejo. Ravno tako razširjuje se zvok v drugih kapljinah.

Pa zvok razširjuje se tudi v trdih telesih. Ako namreč žepno uro postavimo na desko, deblo itd., tedaj se na drugem kraji sliši tiktakanje, in sicer ne zato ker se v lesenih vlaknih zrak nahaja, nego zato ker tiktakanje ure potrese drevna vlakna na sotrepetanje. Ako uho prislonimo na zemljo, tedaj moremo slišati gróm topov iz neizmerne daljave. Tako moremo tudi topot konjev zaslišati iz velikih daljav. Da se skoz zemljo zvok razširjuje, nam potrjuje tudi to, da se v rudnikih, ki imajo več hodnikov, delavci slišije skoz zemljo. V Angleškem okraju Kornwallisu seže rudnik pod morje, in tukaj čujejo delavci šum valov in štropot kamenja, katero voda na dnu morja sem ter tje valja.

V vsakem lesu se vendar zvok ne razširjuje enako. Tako se v jelovniini hitrejšje razširjuje kakor v bukovini, in v ovej hitrejšje kakor v hrastovini itd. S pomočjo jelovih protov razširjeval je Wheatstome godbo, ki se je v pivnici svirala, skoz več nadstropij. On je namreč godbila v pivnici združil z debelimi jelovimi proti, ki so segali v nadstropje. Gornji kraji protov imeli so utrjene

deske. Ko so godci počeli igrati, razširjali so se glasovi z jelovimi proti, in tako čuli so ljudje v nadstropju godbo.

Tudi kosti na glavi razširjujejo zvok. Tako morejo gluhonemi, ako jim slušni živec nij poškodovan, čuti, ako se jim zvenulje postavijo na čelo ali na zob. Šaptanjem moreta se dva človeka v daljavi razgovarjati, ako primeta z zobmi ali leseni prot ali pa špago (meč).

Ker trda telesa zvok bolje razširajo, zato zdravniki postavljajo na prsa bolnikom opravo, ki je iz slonove kosti in ima obliko roga, ter se stetoskop imenuje, da bolje čujejo dihanje pljuč in delovanje srca, in tako leže iz šuma bolezen spoznajo.

Skoz mehka in drobna telesa zvok težko prehaja. Tako se na primer v volni, pilovini, pesku, moki, otrobih itd. zvok le težko razširjuje. Ako tedaj želimo štropot korakov vničiti, moremo tla s pogrinalom pokriti. Med dveri moremo dati seno, slamo, meh, pleve itd., ker takrat se zvok ne sliši iz stranske izbe.

Že preiskovalce stare dobe je zanimalo določevanje zvokove hitrosti, to je iznajti hitrost, s katero se zvok v zraku razširjuje. K temu so jih vodile prikazni prirode. Ako namreč drvarja ali tesarja iz daljave za kakih pet do šest sto korakov opazujemo, osvedočimo se, da jegova sekira preje po drugičkrat na hrast pade, nego smo čuli prvi udarec. Naše uho tedaj vnanje utise kasneje prejema, nego naše oko. Koliko časa večkrat čakamo groma, ko smo blisek že videli; čim dalje ga ne slišimo, tim bolj oddaljen je oblak.

Iz te prikazni so se učili stari opazovalci, da se zvok počasneje v zraku širi, nego svetloba ali luč.

Ali manjkalo jim je prikladnih poskusov, po kojih bi to zakasnjenje določevali.

Mersenne je prvi hotel omenjeno zakasnjenje določiti, broječ srčne udarec od onega časa, ko se je sprožil top, pa do onega, da se je slišal jegov pok. Vendar pa nij mogel nič določnega najti; trdil je samo, da se hitrost zvoka silno spreminjuje in da je od atmosferičnih in krajevnih okolnostij odvisna.

Verjetno je, piše Mersenne, da je hitrost zvoka manjša od hitrosti svinčne kroglice, ker vstreljena ptica pred pade, nego se pok puške začuje.

Leta 1660. delala je florentinska akademija poskuse, po katerih bi se hitrost zvoka proračunila. Opazoval se je, kakor je Mersenne to storil namreč čas, kateri preteče od hipa, ko se top sproži, pa dokler se jegov grom zasliši.

Na ta način se je našlo, da zvok 374·46 metrov v enej sekundi preleti. S pomočjo jeka določil je potem Mersenne še na tanje hitrost zvoka in je našel, da ona ne zavisi od raznih vrst zvoka.

Vsled poskusov, katere je leta 1738. pariška akademija znanosti v ta namen delala, našla se je hitrost 324·432 metrov, pa tudi, da je hitrost v različnih daljavah ista in da na njo ne vplivata niti vreme, niti mer, v katerem se zvok širi.

Da se hitrost zvoka bolj na tanje določi, rabila sta Kaestner in Mayer leta 1778. v Göttingenu uro, katera razve sekund, kaže tudi tercije (katerih

60 na eno sekundo pride). Ali ker se oba na temperaturo zraka nista ozirala, zato tudi nijun znesek nij dovolj točen. Stoprv leta 1809 in 1811 jemal je Benzenberg pri svojem opazovanju tudi temperaturo v ozir, ter našel, da zvok v enej sekundi, v zraku, kateri kaže ničlo toplote, preleti 324·432 metrov.

Da se hitrost zvoka z novimi poskusi razjasni, priredili so spet francoski učenjaki 21. in 22. junija 1822. leta nove poskuse blizu Pariza med Montlhery-jem in Villjuif-om.

Kakov upljiv pa ima veter na hitrost zvoka, nij se moglo pri teh poskusih najti, ker v Móntlhery-u, kamor je veter pihal, čul se je dne 22. junija samo eden pok, ko so se v Villejuif-u vsi čuli. Pri ničli toplote iznesla je hitrost zvoka 1019 pariških stopinj.

V isti namen napravila sta potem poskuse v Hollandeskej profesorja Moll in Bek, v Avstriji pa Myrbach in Stampfer, in ti so našli, da zvok prehodi v mirnem zraku, pri ničli toplote, v enej sekundi 1022 pariških stopinj ali 332 metrov.

Poročnik Kendall meril je hitrost zvoka o priliki svoje druge polarne Franklinove ekspedicije pri 40°C izpod ledišča, a stotnik Pary na otoku Metville pri 41°C pod lediščem, in oba sta tudi 332 metrov v enej sekundi našla.

Z vsemi najnovejšimi sredstvi oskrbljen preiskoval je hitrost zvoka v zraku Stone in ozirajoč se tudi na stanovitnost sluha in vida našel, da zvok v enej sekundi pri ničli toplote prehodi 323·3628 metrov.

Ravno tako je delal leta 1873 angleški učenjak Tyndall več mesecev zaporedoma enake poskuse s trobljami, topovi, sirenami in piščalkami, in se je prepričal, da niti dež, niti toča, niti megla, niti sneg zvoka v zraku znatno ne zadržujejo, nego da edini vodenec ozračje v akustičnem oziru pači. Ko bi se Tyndall pri teh poskusih tudi bil na vlažnost in toploto zraka oziral, bili bi jegovi poskusi velike važnosti; tako pa jim je manjkalo teh podlog, ker je znano, kako zelo vlažnost, toplota in gibanje zraka na hitrost zvoka uplivajo. Glaisher se je namreč prepričal, da se žvižeg lokomotive o vlažnem zraku sliši v višave, ki merijo 6320 metrov, da pa o tplem in suhem zraku zvok do te višave težko prodira.

Vsled opazovanja Osborne-Raynalda vodeni deli zraka zvočne valove zato slabijo, ker se vodeni delci ne morejo tako lahko in hitro gibati, kakor plinovi. Zbog tega razloga se zrak v vodenih delcih teže giblje in o njih tare, a to trenje slabi razprostiranje zvočnih valov.

Že davno je znano, da veter znamenito na hitrost zvoka vpliva. Znano je, da se zvok po vetru dalje sliši, nego proti vetru. Leta 1857 je Stokes omenjeno prikazen z neenako hitrostjo vetra razlagal. Neposredno nad zemeljsko površino je namreč hitrost zvoka vsled trenja o zemlji mnogo manjša nego y višavah. Če se zvok proti vetru širi, tedaj je jegova hitrost zgoraj manjša nego na zemlji, a zvočni valovi se proti zgornjim stranam ogibljejo. Zato se y nekej višini nad zemlje posebno mnogo valov nakupiči, kar zvok ojačuje. Daljava tedaj do katere se proti vetru gibajoče zvok čuje, odvisi od višave opazovalčev ega stališča in zvočila. (Schallereger). Če se pa zvok z vetrom enako giblje, tedaj je jegova hitrost gori večja nego na zemlji, in zvok se proti doli ogiblje.

Omenjena različnost hitrosti vetra nad tlami in v višavah je tim manjša, čim glajša je površina; (zato nad površino vode slab veter ne vpliva na hitrost zvoka), in čim manjša je razlika med toploto in vlažnostjo pojedinih zračnih plastij.

Zanimive poskuse delal je Biot, da bi zvedel, kako visokost glasa vpliva na hitrost, s katero se zvok v zraku širi. V ta namen je dal na koncu cevi, ki je bila 948 metrov dolga, na flavti piskati med tem, ko je sam na drugem koncu poslušal. Ker je Biot melodije čisto jasno slišal, in je takt v njej ostal nespremenjen, trdil je, da se visoki in nizki glasovi z enako hitrostjo šire.

Zelo imenitne poskuse za znanost delal je Regnault, ker on nij samo v prostoru zvokovo hitrost meril, temveč tudi v razno dolgih in širokih cevih. Ti poskusi so ga prepričali, da hitrost zvoka z daljavo peša, z jakostjo zvočila pak raste.

Wertheim je hitrost zvoka v zraku iz glasov piščalk proračunal in je našel, da zvok pri 0°C 331.7 metrov v enej sekundi preleti.

Vsi poskusi o hitrosti zvoka v zraku učijo nas:

1. Na hitrost zvoka ne upliva tlak zraka.
2. Hitrost zvoka rase s toploto in vlažnostjo zraka.
3. Hitrost zvoka je v vseh daljajah od zvočila ista, to je zvok razširjuje se v zraku z enolično hitrostjo.
4. Na hitrost zvoka ne vpliva razpenjavost zraka.
5. Po vetru razširjuje se zvok hitreje, nego proti vetru.
6. Hitrost zvoka v mirnem in suhem zraku pri ničli toplote iznaša 332 metrov.

Pa ne samo v zraku, tudi v drugih plinih so učenjaki hitrost zvoka proračunili. Chladny je namreč iz višine piščalkinega glasa v različnih plinih hitrost zvoka izračunal in Regnault je različno dolge cevi z različnimi plini napolnil in našel, da se zvok v vodencu malo ne četirikrat hitreje širi nego v zraku, a v ogljenčevaj kisiline $\frac{4}{5}$ brže nego v zraku itd. Dvořak je točno delal poskuse o vodstvu zvoka v različnih plinih in je razložil posebno ravnanje vodenca v Lisle-ovih poskusih. Lisle je namreč pod recipient zračne sesalke postavil uro, katera je vsake pol minute na zvonec udarjala.

On je zrak razredil do 0.01 atmosfere in ga z vodencem nadomestil, pa vendar glas zvonca zategadelj nij bil močnejši. Ko je polovico zraka iz recipienta izsesal, a ostalej polovici z vodencem gostoto vnanjega zraka zadal, opazil je, da se glas nij ojačil, temveč se oslabil.

S poskusi se je iznašlo, da je hitrost, s katero se zvok pri ničli C toplote v različnih plinih razširjuje tako-le:

v zraku	preleti zvok	332 metrov	v enej sekundi.
v kislecu	" "	317	" " "
v vodencu	" "	1269	" " "
v ogljenčevaj kislini	" "	261	" " "

V vodencu je toraj naj večja hitrost zvoka.

Dr. Križan.

Leopold Volkmer,
veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Štev. 68. Pravda ali turska pravica.

Po Murku, str. 76. — 77., štev. 49. J. Košar, štev. 42.

1. Smirna, mesto starih let, * Imenitno zdaj, kak pred * Turskem Cari je podložno. * Štajarec to čuje zdaj, * Reče: „Čem tu biti raj“; * Tam živeti je nadložno.“
2. Pa nadloga, kruh no Bog, * Kak je širok naš okrog, * Se povsodi na-njem najde: * Či le človek prav živi, * Se pravično zadrži, * No od njenih stez ne zajde.
3. V toto mesto prideta * Pravdati se dva moža: * Vbožen en, no en bogati, * Hram si toti posvoji; * Ovi reče: „Tvoj je ni! * Maš ga meni dati.“
4. Bogat pismi ma no prič, * Vbožni pismi, druga nič; * V sodno hišo prit' hitita. * Ov preteče¹⁾ totoga, * Pet sto zlatov moži da: * Za sodnika lepa mita!²⁾
5. Mošnjo vtekne v žep sodnik. * Ov si misli: Kak dužnik * Meni hram boš zdaj obsoda, * Sodba se začeti će, * Vbožen pismi da napre, * Njemi dane od gospoda.
6. Samo pismi so kak nič * Tam, gde nega drugih prič! * Tak bogati k sodbi pravi, * Svoje pismi kažejoč, * Priče k sebi kličejoč, * Pred sodnika nje postavi.
7. „Moje pismi kažejo, * Priče saj ne lažejo, * Da hram lastno meni sliši. * Da bi ovi priče mel, * Hram mu ne bi vzeti htel; * Hram, sodnik! na me prepishi.“
8. Toti tiho vlečejoč * Mošnjo 'z žepa, nasmejoč * Reče k njemi: „O bogati, * Ti se gerdo noril si! * Prič ma ovi več kak ti; * V mošnji so ja pet sto zlati.““
9. „Tote on za pričo ma, * Da si nje za mito da: * To nje maš nazaj, no hodi! * Hram se z mitoj ne dobi, * Sodba to ne dopusti: * Vbožni! ti virt hrama bodi!““
10. Štajarec! povej mi zdaj, * Gde bi ti htel biti raj, * Dare ti terpiš krivico? * V Štajari se mita da, * V Turskem mita ne vala, * Tam zabstonj dobiš pravico.

Štev. 69. Natura ali otročja lubezen.

Po Murku, str. 78. — 79., štev. 50. J. Košar, štev. 45.

1. Kina je cesarstvo vel'ko, * Ležejočo na poldne; * Srebra ma no zlata tel'ko, * Da se z nogam' po-njem gre. * Denog je zapoved dana, * Kakše ne b'lo čuti gda: * Cesar sam jo je oznana, * Da jo vsak Kinezar zna.
2. „Ker iz kase bo premeknil * Od deželskih dač en groš, * Rok obe bo v klado vteknil, * Da mu ji odreže nož.“ * Padnil je v kaštigo toto * En deželskih dač pisar, * Ker je v kaso, ež sramoto! * Segnil, no 'z nje zmeknil dar.

¹⁾ Preteči koga = Jemand zuvorkommen. ²⁾ Mita = podkup, Bestechung.

3. Zjutra še bi mel zgubiti * Svojih rok; pa starša hči * Teče pred cesara priti: * Pride, no z jim tak guči: * „Oča moj se je zadušil, * Tvoja dekla spozna to, * No kaštigo si zaslužil, * Rad se njoj podvergel bo.“
4. „Cesar, glej! on roke svoje * Pošle; [no so njene b'le] * Njeg've so, so ne več moje: * Jaz pod nož položim nje. * Nem're svojih se znebiti, * Menje nuenih tebi da; * S svoj'mi ma cel hram rediti, * Šest otrok no dedeka.“
5. Cesar, to slišoč, se vsmili, * No kaštigo odpusti * Oči, da se njemi mili * Njeg'va lubezniva hči. * Otrok! v serce si zapiši, * Kaj je stor'la tota hči; * Krič nature svoje sliši: * „Lubi starše!“ tak kriči.

Štev. 70. Zlat ali pridno vbožtvo.

Po Murku, str. 80. — 82., štev. 52. J. Košar, štev. 73.

1. Na hudobije vbožtvo * Človeka napelava: * En vučenik je negda * V svojih pismah prava. * Pa najdejo se vbožni, * No denog pridni so: * Je ali ne vse resen, * Kaj v pismah brali smo.
2. En dobrotlivi Hercog, * Iz kralovskega roda, * Podložnikom k pomoči * Dežele je obhoda. * Da prišel je v Benetke, * Je v ošterijo šel; * No še je šereg¹⁾ štercov * Pred totim hranom stal.
3. Nobeden ne je prazen * Od njeg'vih dver odišel, * No Hercog „Bog vam lonaj!“ * Več tavžentkrat je slišal. * Enkrat je šel po gasi, * En pojb za njim hiti, * Za almoštvo ga prosi, * Na odgovor dobi:
4. „Glej, lubo božjo dete! * Jaz nimam zdaj drobiša, * Pa čakaj v ošteriji! Bom skoro nazaj priša.“ * Pojb reče: „Dajte tolar, * Jaz vam ga izmenim; * Tam. gde se kruh odava, * Drobiša že dobim.“
5. „Ja?“ Hercog se nasmeje: * V žep hitro noter segne, * En svetel zlat, kak zvezda, * Iz mošnje vun potegne, * Rekoč: „To maš, no zmeni!“ * No zlat mu v roke da; * Si misli: Gdo ve, jeli * Bom vidil tebe gda?
6. Pojb že pri vratih čaka, * No da je Hercog prišel, * Kriči: „Gospod, to mate * Za celi zlat drobiša!“ * Zavzeti Hercog pojbi * Se nasmeji na glas, * Rekoč: „Si kaj obderžal?“ * „Ne, reče, ne za'n las!“
7. Drobiš iz rok mu vzeme, * No ga pred njim prešteje; * No da nej' nič falilo, * Se pojbič sladko smeje; * Pa ne zabstonj: se trošta * Dobiti almoštvo, * No lon za svojo zvestost: * No tak je tudi b'lo.
8. Da ne je mel več staršov, * Od vseh zapušen šterček, * Tak njega k sebi vzeme * Dobrote puni Hercog: * Pusti ga v šole iti, * Zastopnost v njih dobi: * En zvesti no zastopni, * Kaj men'te, se zgubi?
9. Ne. Da je velik zrasel, * No šole vse opravil, * Je Hercog njega kčasi * V deželske službe spravil. * Kak zvesti no zastopni * Služevnik skoz je mel * Od Hercogov lubezen, * Kak dugo je živel.

¹⁾ Šereg = truma, Schaar.

Štev. 71. Mladenčič ali nepovolen navuk.

Po Murku, str. 83. — 84, štev. 53.

1. Kaj v mojih letah mam začeti, — * Mladenčič pita starčeka, * Ker je yeselo mimo ša, — * „Da bom povolno mel živeti?“ * „„Jaz,““ reče stari k mlademi, * „„Več mitelnov ne vem, kak tri: * Či češ, si znaš od me nje vzeti.““
2. To prvo če potrebno biti, * Ker zdravo pamet v glavi ma, * No tisto k dobrem' nucat zna: * Popunoma se vse vučiti, * Da, či se enkrat v stan poda, * V kater'ga Bog je njega zva, * Dužnosti svoje zna storiti.““
3. „„Pa nej zadosti, samo znati * Dužnosti stana svojega: * To drugo je, da flis še ma. * Ne sme na tergi vragliv stati: * Bog njemi je dve roki dal, * Da z njimi dela, kaj on zna; * Je gerdo, či pusti moč spati.““
4. „„To tretjo [no to je to predno]: * Obojno mu bo k ničemi, * Či v serci andoht ne gori: * Ne sme moliti bit' posledno. * Ker moli, lahko se vuči; * Ker moli, k deli moč dobi: * Je ne Boga moliti vredno?““
5. „Vučiti, delati, moliti — * So mitelni, pa ne za me. * Mi maš dati ležiče?“ * „„Pač, en še je, ne smem ga skriti: * Kak osel zrasi, no boš mel * Ziveti dobro, kak si htel: * Svet tudi osle ma rediti.““

(Dalje sledi.)

Književna poročila.

Pouk v črtelih (planih.) Spodobami (28) razlaga Jos. Bezlaj, meščanski učitelj v Krškem. Cena 20 kr. V Ljubljani. Založil pisatelj. — Natisnil J. R. Milic 1885. To je naslov prav po domače pisanej knjižici, ki razpravlja predmet, kateri se še, koliko je vsaj nam znano, v naši slovenščini ni obravnaval. Knjižica vtegne zlasti učiteljem biti tem bolje všeč, ker nam podaje o tej stroki precej dobro sestavljeno terminologijo. Zdi se nam vredna, da jo prav gorko priporočamo.

„Novomeško okrajno glavarstvo“. Zemljepisno-zgodovinski opis. Sodelovanjem učiteljev Novomeškega okraja spisal O. Florentin Hrovat, šolski voditelj in načelnik okrajne učiteljske knjižnice v Novem Mestu. (Ponatis iz „Slovenca.“) V Ljubljani. Založba okrajne učiteljske knjižnice Novomeške. Tisk „Katoliške Tiskarne.“ 1885. 80. str. Knjižica stoji mehko vezana 20 kr., trdo vezana 30 kr. in se dobiva v Ljubljani v „Katoliški Bukvarni,“ v Rudolfovem pa pri J. Krajci in pri Tandlerji.

„Kres.“ Leposloven in znanstven list. Sodelovanjem prof. dr. Greg. Kreka in župnika Dav. Trstenjaka vreduje dr. Jakob Sket, c. k. gimn. prof. v Celovci Obseg 10. številke: Arabela. Roman. Spisala Pavlina Pajkova. (Dalje.) — Na logu. Mirko. — Mirko pije vino. Mirko. — Stari Džuldaš in njega sin Mamet. Povest iz življenja v srednje-azijatskih pustinjah. Ruski spisal N. N. Karazin, preložil † Fr. Jos. Remeč. (Dalje.) — Trioleti. J. Kostanjevec. — Narodne pripovedke. Priobčuje Mat. Valjavec. — Bakterije in njih znamenitost v našem gospodarstvu. Spisal H. Schreiner. (Konec.) — Stanko Vraz, slovenski rodoljub. Andrej Fekonja. (Konec.) — Osvald Gutschmann. Spisal J. Scheinigg. — Nefrit. Spisal Fr. Kocbek. — Iz kotoribskega protokola. Razglša M. Valjavec. (Dalje.) — Drobnosti. — Izhaja v mesečnih zvezkih na 3—4 polah začetkom vsakega meseca; velja 4 gld. na leto, 2 gld. na pol leta in se tudi lahko po snopičih à 40 kr. v knjigarnah kupuje. — Tudi letnik 1882, 1883 in 1884 se še dobí in sicer po 3 gld., prvi letnik je pa pošel.

„Missa pro defunctis.“ Ad quatuor voc. inadueal. Aut in voce cum organo. Auctore Ig. Hladnik. Op. 2^a imenuje se nova črna maša, tiskana v založbi R. Milica v Ljubljani, 78 str. Cena 50 kr. Ta skladba se odlikuje po lahki in živi izpeljavi in bode zaradi tega vsem cerkvenim orglavcem, katerim jo stem prav gorko priporočujemo, gotovo dobro služila.

Vprašanja

pri drugem letošnjem izpitu sposobnosti za ljudske šole pri izpraševalni komisiji v Gradcu.

I. Paedagogika.

1. Die Aufsicht als Erziehungsmittel.
2. Das gute Lehrbuch und dessen Bedeutung für den Unterricht. (Die gesetzlichen Bestimmungen über die Verwendung von Lehrbüchern in der Volksschule sind heranzuziehen.)
3. Erziehung der Knaben im alten Sparta.

II. Nemško.

1. Welches sind die Ziele, die dem Unterrichte in der Muttersprache an der Volksschule gestellt sind?
2. Wodurch unterscheidet sich „der“, „die“, „das“ als Artikel, als bezügliches und als hinweisendes Fürwort?

III. Zgodovina.

Welche politischen Verhältnisse führten zur Erhebung Oesterreichs zum Herzogthume?

IV. Zemljepis.

1. Es ist eine kartographische Skizze der Donau sammt ihren Nebenflüssen (von Passau bis Preßburg) zu entwerfen!
2. Was versteht man unter mittlerer, Gipfel-, Paß- und Stammhöhe und wie berechnet man sie?

V. Prirodopis.

1. Die Honigbiene ist zu beschreiben.
2. Es sind die Nesselfrüchtler und Pflaumenfrüchtler zu beschreiben.
3. Der Feldspath. (Orthoklas.)

VI. Prirodoslovje.

1. Es sind die ersten Versuche mit Sammellinsen der Volksschulstufe gemäß methodisch zu behandeln.
2. Es ist die Entstehung von Thau und Reif zu erklären.

VII. Slovensko.

1. Važen in zelo potreben je pouk v sadjerejstvu in vrtnarstvu!
2. Kateri važni dogodki v šestnajstem stoletju so sosebno upljjivali na razvoj slovenskega slovstva?

VIII. Aritmetika.

1. In einem Bergwerke befinden sich zwei Dampfmaschinen. Die eine schafft alle zwei Minuten $7\frac{1}{2}$ hl Wasser aus einer Tiefe von 84.36 m; die andere alle drei Minuten $10\frac{1}{4}$ hl aus einer Tiefe von 108.64 m; in welcher Zeit würden beide Maschinen zusammen 2550 hl Wasser aus einer Tiefe von 120.18 m bringen.

2. Jemand kauft in Triest eine Ware, gewogen Brutto 5240 kg mit $8\frac{1}{2}\%$ Tara. Wie viel wird der Kumpen dafür zahlen, wenn man 100 kg Netto 54 fl. 60 kr. mit $2\frac{1}{2}\%$ Sconto rechnet?

3. Ein Landwirt hat eine gewisse Anzahl Rinder und für eine bestimmte Anzahl Tage Futter. Verkauft er 75 Stück, so wird er 20 Tage länger mit dem Futter auskommen. Kauft er dagegen 100 Stück dazu, so wird sein Vorrath 15 Tage weniger reichen. Wie viel Rinder besitzt er, auf wie viel Tage reicht das Futter hin?

IX. Geometrija.

1. Die Seite eines regulären, dem Kreise eingeschriebenen Sechsecks ist 5.9 m lang. Wie groß wird die Seite eines demselben Kreise umschriebenen regulären Sechsecks sein?

2. Wie groß ist die Oberfläche einer senkrechten Pyramide, die zur Grundfläche ein gleichseitiges Dreieck, mit der Seitenlänge von 4.6 m hat und wenn die Seitenkante 12.8 m lang ist.

3. An ein Hausdach, welches 11.8 m hoch ist, soll eine Leiter angelegt werden. Wenn nun diese höchstens einen $\sphericalangle$ von 80° bilden darf, wie weit muß sie unten vom Hause abstehen und wie lang muß sie wenigstens sein.

X. Risanje.

1. Ein Ornament. 2. Ein perspectivisches Modell.

XI. Lepopisje.

„Durch Erziehung wird der Mensch erst wahrhaft Mensch“ ist in drei gebräuchlichen Schriftarten zu schreiben.

Anton Stuhec.

Životopisna črtica.

(Konec.)

Ubožec napenjal je zadnje svoje moči ter se ukvarjal na vse kriplje, samo, da deseže še 10. leto, ker ni mu manjkalo več od 5 mesecev. Pa človek obrača, Bog obrne Opoldne 5. januarja l. 1884. privleče se komaj iz šolske sobe. Obnemogel je sicer vztrajen delavec. Vleže se in — ni vstal več! Prihodnji den na vse zgodaj prejel je zadnje svoje tolažilo ter spravil se z Bogom, v katerega je vedno trdno zaupal, ker bil je tudi kristjan katoličan v pravem pomenu besede in tudi v verskom oziru uzor mladini in odraslim ljudem.

22. den januarja naznanjali so vže na vse zgodaj zvonovi šentvolbenski tužno vest o njegovi smrti faranom, kakor i sosednim njegovim sodrugom. Ob 4. uri zjutraj zatisnil je svoje oko po štiriletnej mučnej bolezni. Solze so vstopile v oči vsakemu, ki ga je videl na mrtvaškem odru. V strašnej bolečini spremenil se je prej zdrav in močen mož v suho okostnico, ki jo je vezala le še zgrbančena koža.

V četrtek, 24. dne januarja bil je sijajen pogreb! V prisotnosti mnogih kolegov in množice naroda zabila je njegovo truplo moška roka v priprosto krsto, ker v življenju priprost hotel je tudi priprosto pokopan biti. Spremili smo ga, klaverno stopajoč za njegovo krsto na tužni kraj, kamor tudi nas nekoč ponesó, želeč da bi tudi unkraj groba molil za nas, kakor nam je bil v življenju vselej odkritosrčen in dober prijatelj. Po dokončanih pogrebnih obredih zapeli smo mu nagrobnico, med tem ko je vže prej jeden izmed prisotnih učiteljev pripel zgorej omenjen napis od tukaj stanujočega pisatelja in pesnika gospoda Božidar-a Flegerič-a na piiprost križ.

III.

Vsakdo, ki je pokojnika dobro poznal, pritrditi mi mora, da je bil po vsem vzgleden učitelj in ob enem iskren narodnjak. Doyoli tedaj, čitatelj dragi, da ti tudi v skromni sliki narisam v glavnih potezah njegov značaj.

Si li, prijatelj mili, pohodil slučajno pokojnika? — Ne vem, bi se li človek bolj čudil njegovi neumorni delavnosti, njegovi rednosti, točnosti ali štedljivosti?! Povsod, bodi si v šolski sobi ali v lastnem bivališču, bilo je vse tako vrlo vredjeno, da malokje tako. Brez posla naletel ga nisi nikoli, niti v njegovi boleznì ne. Če vže drugega delal ni, čital je gotovo. Imel je pa tudi knjižnico, kakor jo v zasebnih hišah malokje nahajaš! Manjkala mu je malo-katera slovenska knjiga; kajti kar je bilo slovenskega, podpiral je na vso moč. Bila mu je lastna posebno ta navada, da je povsod s perom, ali svinčnikom priznamenoval svoje opazke, kar priča, da ni le mehanično čital nobene stvari.

Nekako posebno veselje imel je pa z gospodarstvom. Bil nam je tudi v tem pravi uzor. Niti najmanjše stvari ni zavrgel, nego porabil jo je slučajno, kakor je vedel in mogel a po nepotrebnem ni izdal lahko kakega novčiča. Skratka, bil je skrben in varičen čez vse! Nevajen enakim prizorom gledal sem ga nekoč prav debelo, videč ga, kako je pobiral ostanke niti in raznih obrezkov, ki so ležali pod šivalnim strojem njegove soproge. Vprašam ga kar naravnost: „Gospod, čemu li pobirate te ničvredne ostanke?“ — Odgovori mi smehljaje: „Kaj ne, zdi se Vam čudno, e ja, prijatelj, vsaka najmanjša stvar se lahko porabi. Vidite, s temi nitmi in cunjemi, ki so še za cunjarja premajhne, obvežem drevesca, kadar jih cepim ali pa še trto h količu!“

No, mislil sem si, imaš prav, in nisem se več čudil debelemu snopiču cunj in ostankov od niti, ki jih je imel nabrane in povezane ter lepo shranjene v svojej omarici, kakor da so Bog vé kake dragocenosti, premda so še cunjarju bile preslabe.

Ne daleč od šole ležalo je nekoliko tresek ali skal, s katerimi si ljudje k zornici svetijo. Naleti jih slučajno, vzdigne in ponese domov, češ, tudi to je od nekolike koristi. — Čitatelj dragi! Ne posmehuj se mojej naivnosti in odkritosrčnosti! Tudi jaz se pokojniku nisem posmehoval, nego občudoval sem ga na tihem, češ: da smo taki vsi, bogme, ne vem, jeli bi potem imel koji izmed nas povodov dovolj, tožiti in jadikovati čez slabo plačo, slabe letine. — Da pa razen tega tudi ni zasramoval nobenega še najprostejšega dela, mu ni prav nič škodovalo, nego še celo zelo koristilo. Istina, brate! Da ni on, dok je bil še zdrav in krepak, bil tako delaven in štedljiv, ne vem, bi li tedaj mu bilo možno potrositi toliko denarja za sama zdravila, če mu tudi niso bila nič kaj na korist.

Pri vsej svojej varčnosti in skrbljivosti bil je pokojnik vendar tudi zelo radodaren in gostoljuben. O slednjem njegovem svojstvu uveril se je vže marsikoji, bodisi koleg ali kdo drugi. V društvih pri čašici vina bil je res pravi veseljak, a nikoli ga nisem videl, da bi prekorlačil mero dostojnosti. — Pevec sicer ni bil odličèn, a lepa slovenska pesen razjasnila mu je obraz tudi v njegovej hudej boleznì, ter ga, da si bolenega, nekoliko oživila.

Pokojnik bil je pa tudi goreč prijatelj narave. V senci košatih dreves sprehajal se je najraje, čitajoč kako knjigo. V prostih dneh je pa, posebno dokler je bil še zdrav, kaj rad zahajal v svojo gorico ter se tamkaj veselil lepega sadovnika kakor tudi dobro obdelanega vinograda.

Pa, kakor je bil delaven in skrben zunaj šole, baš tako je bil tudi v šoli in za šolo. Povprašaj koga izmed tukajšnih kmetov, ki je bil za njega kedaj ud tukajšnega kraj. šol. svéta! Potrdil ti bo to mojo izjavo in utegne ti še pristaviti, kako energično in dosledno postopal je pokojnik z besedo in djanjem v prosep šole in v blaginjo naroda. Z ostro besedo bičal je vsako malomarnost in nedostatnost! Ni se bal nikogar, ker resnicoljubnost mu ni dopuščala, da

bi zamolčal, kar mnogi drugi zamolčijo, in če je tudi koga prav občutljivo dregnil. Tako v kraj. š. svetu, kakor tudi v učiteljskih shodih.

Priznati moramo, da je bil Stuhec tudi v društvenih zadevah naš uzor. Ne vem, je li kedaj izostal, a to vem, da je zahajal točno k našim sejам tudi še, ko ga je že več let trapila grozna bolezen. Tu pa ni tiho in mirno čepel, nego oglasil se je odmah, ako se mu je ponudila prilika. Sé svojo prepričevalno in gorečo besede o pravem času nam je vsem imponiral. Skratka, bil je duša našega društva! In res hotelo nam je po njegovi smrti precej okisniti celo društveno naše življenje. Pokazalo je pa tudi naše društvo, kako zaupa vanj, voleč ga več let zaporedoma v blagajnika.

Spoštovali, čislali in ljubili smo ga vsi, ker bil je naš uzor v vsem; bil je mož železnega značaja, blagega srca in poln lepih čednosti.

Učitelji izgubili smo v njem značajnega, vzglednega sodruga in ljubeznivega prijatelja; narodna šola marljivega učitelja, vstrajnega delalca na vzgojevalnem polju; narod slovenski svojega iskrenega čestilca in domoljuba a obitelj njegova svojega milega, skrbnega očeta. — Da, skrbnega očeta, pravim! Kakor vsak pošten mož, skrbel je tudi on neprestano za svojo majhno obitelj. Saj še v zadnji uri ni pozabil na njo, ter poklical je k sebi ude kraj. šolsk. sveta in jih milo prosil, naj po njegovi smrti sočutno postopajo z vdovo in hčerko, izročivši njim ob enem vse stvari v najlepšem redu in snagi.

„Ne rezani kamen, ne lorvorjev šop ne kaže, ne pravi, ker njegov je grob“, le prost lesen križec vzdiguje se nad njegovim grobljem, a gomilca posuta je z raznimi eveticami, ki se svojimi glavkami na kvišku molé, nemo nam kaže, kamor je odišel on, katerega išče naše srce. On, ki si je sam ustvaril najlepši spomenik, katerega ne vniči niti „časa zob“, namreč: hvaležnost naroda in spoštovanje od svojih sovrstnikov. — Prijatelj dragi! Bodi [nam pokojni naš sodrug, Anton Stuhec, vedno v blagem spominu; kakor nam je bil v življenju naš uzor, isto tako bodi nam tudi v bodoče, premda ga nimamo več med sebo. Slava mu!!

Fran Megla.

Dopisi.

S Primorske meje. Učiteljstvo na Primorskem se vrlo giba. Prava kolegijalnost in bratska ljubezen pri njem vladata bolj, nego marsikje drugod po Slovenskem.

Osobito prav povoljno deluje — če tudi brez hruša in truša — učiteljsko društvo za Sežanski okraj. Društvo le-tó se šestokrat zhaja, prireja praktične učne poskuse ter sploh skrbi za tó, da njega društveniki uživajo kolikor moč koristi in — veselja. To se je videlo tudi pri zadnjem zboru tega društva, ki je bil v 24. dan m. sept. v Škocijanu, ónem znamenitem selu slovenskem, ki je na glasu po vsem svetu radi čudernih podzemeljskih hramov, skozi katere, strašno bučeč, drvi uže Rimljanom znana Reka (Timavus.)

Udeležilo se je tega shoda 22 družabnikov in jeden gost. Mej družabniki bila sta dva iz Kranjskega, jeden pa z Istre. — Zborovanje vršilo se je v učilnici Škocijanskej.

G. predsednik Beningar, nadučitelj Tomajski, prav srčno pozdravlja vse prišlece ter je navdušuje k nadaljnjej vztrajnosti v častnem delu samoizobražbe. Potem sledi praktični učni prokus. G. Pakiž, učitelj v Škocijanu, je pokazal, kako gré obdelavati slovnico na podlagi kake berilne vaje. Izbral si je v to stavek, razširjen po dopolnilu in prilastku. Svojo nalogo je dobro dovršil ter si stekel zahvalo navzočih poslušalcev. — Po končanej učnej vaji odpustili so se otroci domóv, a učitelji kritikovali so nastop svojega kolege prav redno, stvarno in prijateljsko. — Za tem g. predsednik zatvori zborovanje z navdušenim trikratnim „živijo“ - klicem presvetlemu cesarju našemu, čemur zbor istotako navdušeno pritrdi ter na tó vkupno zapoje veličastno avstrijsko himno.

Potem pa so vsi udeleženci šli v podzemeljske jame in votline Škocijanske ter tú imeli dosti prilike, občudovati orjaške stavbe in čudostne tvorbe Božjega ustvarjenja v veličastnej naravi!

Po skoraj 2-urnem podzemeljskim bivanjem sešli smo se v gostilni v Matavčinu, kjer je bil obéd uže pripravljen. Tu se je pri rujnej kapljici iskrega „Istrijanca“ marsikaka rekla in vesele pesni donele so iz grl navdušenih učiteljev in učiteljic, osobito pa se je pri tem odlikoval takozvani kraški kvartet: Beningar, Kosovel, Sila, Starec.

Uknjižili smo se tudi vsi v spoméniško knjigo Škocijansko in tú notri zapisal je g. Janko Leban, učitelj v Lokvi, v oslavo tega dné naslednje navdušene vrstice:

Človeku v prsih stresa se sreč
Stopivšemu v podzemske hrame té!
Oj človek, kak' si majhen in šibák
Prot' Onemu, ki stvaril hram je tak!
In ta prekrasna, slayna Réka,
Poznana iz starega že véka!
Njo je omenjal uže Vergil
Ter velmož mnogo jo slavil,
A tudi še današnji dán
Sim roma Slovan, Vlah, Germán:
Kder se nahaja tákošna krasóta,
Mej národi premine vsa togóta!
Celó Štefanija, carjevna premila,
S pohodom kraj je ta-le počastila:
Zarés ponósni lahko ste Berkíni,
Da v skromnej ljubej Vašej domovini
Naravno čudo táko se nahaja!
Navdušenost se v prsih mi naraja,
Iz dná srečá želi Vam pevec vnéti,
Da v trajnej sreči Bog Vam dá živéti!

A. G.

Sv. Marjeta n. P. Tukajšni krajni šolski svét seji, dne 27. septembra t. l. enoglasno sklenil dvorazrednico razširiti v trirazrednico. Ta sklep s tem večim veseljem pozdravljamo, ker so bili šolski prostori uže več let s šolsko mladino prenapolnjeni.

Jože Potočnik †.

Bilo je v dan 14. septembra t. l., ko nam je zopet nemila smrt pobrala tovariša. Umrl je namreč ta dan vpokojen nadučitelj Jože Potočnik v Monsbregu (Monsberg) blizu Ptuja, kateri je 50 let služboval, kot učitelj.

Pokojnik se je rodil leta 1805 v Celju, kjer so njegovi stariši v šolski ulici imeli lastno hišo in mizarski obrt.

Ljudsko šolo in nižji gimnazij je dovršil v Celju. Svoje študije je nadaljeval na gimnaziju v Karlovcu na Hrvatskem, alj huda „tresalka“ ga je pregnala od tamkaj, tako, da je šesti gimnazijalni razred izvršil v Sombotelji (Steinamanger-u) na Ogerskem.

Po dovršeni šesti šoli podal se je v Gradec, ter sklenil postati zdravnik, stopivši v tamošnjo „kirurgijo“. Alj kmalo je imel tega dovolj.

Bil je navzoč, ko so profesorji in doktorji neko žensko truplo sekcirali in pri tem poslu zemlje jeli, držeč jih s krvavimi rokami.

S tem se mu je do tega stanu tako zamrzilo, da je koj popustil začete študije in stopil v graško preparandijo, katero je vodil znani Begutar.

Po dobro izvršenem izpitu je postal suplent na glávni šoli doma v Celju. od kod je moral zaporedoma nadomestovati učitelja na Planini in v Mozirju.

Od tod se je podal v Črno (Švarenbach) na Koroško, kjer je ostal do leta 1835 kot učitelj. Akoravno se mu je tukaj dobro godilo in je bil kot izvrsten učitelj odgojitelj splošno priljubljen in spoštovan, je vendar želel priti nazaj med svoje domorodce štajerske Slovence, po katerih mu je srce vedno hrepenelo.

Ta želja se mu je spolnila, ko je dobil leta 1835 učiteljsko službo v Monsbregu. Kako vnet je bil v svojem poslu, pričujejo njegovi tovarši, ki so ga pri obiskovanju, še po za šolo odmerjenem času našli med mladino za njo delujočega.

On ni gledal na plačilo, marveč le na smoter, katerega je doseči hotel. Leta 1875 je stopil v zasluženi pokoj, ko je 40 let v Monsbregu pridno deloval in stopivši v pokoj tam preživel večer svojega življenja v družbi se svojo hčerko na svojem posestvu, kjer je 14. septembra mirno, vdan v Božjo voljo, zatisnil svoje oči v 81. letu svoje starosti.

Da je bil rajni dober učitelj, spričuje precejšno število duhovnikov, veliko posvetnih gospodov in častnikov, katerim je bil prvi učitelj.

Domači farani se ga bodo vselej ponosno spominjali. Pokojnik ni samo učil dobro brati, pisati in računati, marveč on je vedel tudi na srca svojih učencev tako upljivati in jih izobraževati, da so skoraj vsi sami poštenjaki. On je bil tudi priden oče, to spričujeta njegova vrla sina, katera sta na spodnjem Štajarskem kot spretna učitelja dovolj znana.

Da je bil umrli značaj tudi v narodnem oziru kaže sploh njegovo življenje, in delovanje.

V mrzlo majko zemljo so ga spremljali 16. septembra rodbina, domača duhovnika, c. kr. šolski nadzornik g. Ranner, nad 10 učiteljev*) (ker jih več zvedlo ni) in veliko domačih in nekaj sosednih farmanov, kot bivših učencev.

Po „Očenašu“ stopijo prečastiti gosp. župnik Satler tik groba, govoreč prelepo spomenico umrlemu, ter ga v jako ginljivih besedah čislajo kot izvrstnega učitelja, kot pridnega očeta in dobrega kristjana. Govorniku, kot osobnemu prijatelju pokojnika sé prikažajo svetle solze, ki so se blesketale v očeh marsikaterega poslušalca. — Ta govor je bil slast za one, ki so ga zgubili, drugim pa zadostenje.

Konečno še zapoje učitelji z gosp. nadzornikom vred žalostinko „Blagor mu“ tako milo, da so se vsi navzoči težkim srcem ločili od gomile, želeč „Bog mu daj večni mir in pokoj.“

Sklepam te vrstice z željo, da naj bode spomin Jože Potočnika vedno med nami, in da s tem spominom nikoli ne pozabimo njegovega blagega in trdnega značaja, ter ga zvesto posnemajmo.

B. R. N.

Novice in razne stvari.

[Ministerstvo za uk in bogočastje je ukrenilo], da se bodo posebni tečajji za učiteljice otročjih vrtoz kakor tudi za učiteljice za ženska ročna dela na c. kr. izobraževalnici za učiteljice v Ljubljani odprli še le začetkom šolskega leta 1886/7.

[Časopisov] imamo Slovenci 34, ki se po vsebini dele tako-le: Političnih je 8 (dnevnik Slovenski Narod, Slovenec, Ljubljanski List; polutednik Edinost; tednik Soča in polumesečniki Kmetški Prijatelj,**) Mir in Resni Glasovi.***) — Gospodarski in politični so 3 (tednika Novice, Slovenski Gospodar in polumesečnik Dolenjske Novice). — Gospodarski so 4 (Gospodarski List, Slovenski čebelar in sadjerejec, Zadruga, Kmetovalec). — Cerkveni so 4 (Zgodnja Danica, Cvetje, Cerkveni Glasbenik, Duhovni Pastir). — Zakoniki so 4 (Državni zakonik

*) Bilo bi pač želeli, da bi se taki slučajji vselej o pravem času naznanili vsaj tovarišem v okraju. **) Oba že prenehala.

in deželni zakoniki za Krajnsko, Štajersko in Primorsko. — Deželni zakonik za vojvodino Koroško se izdaja samo v nemškem jeziku). — Šolska lista sta dva (Učiteljski Tovariš in Popotnik). — Leposlovnih je 5 (Vrtec, Kres, Ljubljanski Zvon, Narodna biblioteka, Ljudska knjižnica). — Leposloven in političen je 1 (Slovan). — Humoristični so 3 (Brenčelj, Škrat, Jurij s pušo). — V Ljubljani izhajajo največ listov, namreč 16; v Mariboru, Gorici, Novem Mestu in Trstu izhajajo po 3; v Celovcu in Celju po 2; na Dunaju in v Gradcu po 1. po „Lj. Z.“

[Vzajemnostna podpora za bolehne učitelje.] V Franciji je 81 učiteljskih družeb od katerih 21 podava svojim zbolelim članom brezplačno lek in denarno podporo, 14 jih plačuje zdravila in lekarno, 39 jih podaja denarno podporo, 1 plača zdravila, 5 jih daje naturalije. Mimo tega je še 68 društev, ki plačujejo svojim članom učiteljem pokojnino.

[Vseučilišče v Bolgarskej.] Na predlog samega kneza poklicano je naučno ministerstvo v Bolgarskej, da pripravi postavni načrt o povzdigi vseučilišča, ki ima biti posvečeno sv. Metodu.

Vabilo k zborovanju, katerega bode imelo ptujsko učiteljsko društvo, dne 5. novembra t. l. dopoldne o 1/2 11 uri v okoliški šoli. K obilnej udeležbi vljudno vabi odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo bode 2. novembra (na vernih duš dan) zborovalo in sicer s tem obravnavalnim sporedom: 1. Nagovor predsednikov. 2. Objava društvu došlih dopisov. 3. Prednašanje a) Ali več poduka ali več odgoje? — govori gspdč. Mici Orač, učiteljica v Št. Jurji. b) O izrejevanju drevesec iz peck, gov. g. Rupnik, nadučitelj v St. Lovrencu. 4. Posamezni predlogi in nasveti. K prav obilnej udeležbi vljudno vabi odbor.

Priporočitev obrti.

Podpisani si usoja vsem p. n. učiteljem, slavnem šolskim svetom in p. n. občinstvu naznaniti, da je

vso zalogo tiskovin in obrt za papir in pisarino

tvrdke Jan. Leona v svoje roke vzprejel in da bo jo odsehnal sam pod isto tvrdko razpravljal.

Trudil se bo s pošteno in pazljivo postrežbo in z najboljšim blagom zaupanje, katero je tvrdka Jan. Leona od početka imela, sebi pridržati in prosi še njemu tisto dajati ter ga s prav obilnimi naročili prijazno oveseliti. Naznanja se ob jednom, da se dobijo tukaj vse nove tiskovine za šolo v smislu naredeb vis. c. kr. dež. šolsk. sveta.

Z odličnim spoštovanjem

Lav. Kordeš.

P. n. naročnike, kateri še nam dozdej niso poslali naročnine, nujno prosimo, da to vsaj sedaj kmalu storijo, ker pridemo sicer gledé tiskovnih stroškov v denarne zadrege. Toliko kolegialnosti od „Pop.“ bralcev smemo vendar pričakovati, da izdajatelja, kateri pri podjetju nema druga, kot obilna skrbi in truda, varujejo vsaj materilne škode.

Tudi p. n. naročniki, kateri še za leto 1884 svoje dolžnosti pri prejšnem založniku J. Leon-u niso spolnili, se vljudno prosijo, naj vendar kmalu svoj dotični dolg poravnajo, ker se je J. Leonova obrt prodala.